

CZU 27-56(478)

CHESTIUNEA CALENDARULUI „ÎNDREPTAT” DIN BASARABIA ÎN ATENȚIA SFÂNTULUI SINOD DE LA BUCUREȘTI

THE ISSUE OF THE CALENDAR „STRAIGHTEN” TO THE ATTENTION
OF THE SAINT SYNOD IN BUCHAREST

Preot VASILE SECRIERU

Abstract: *The introduction of straightened calendar in Bessarabia was one of the most difficult problems of the ecclesiastical authorities in 1924 of the 20th century. The Bessarabia press, especially the one printed in the Russian language, reacted swiftly against the introduction of the new calendar in the Church. The reactions are produced, first of all, the ignorant and faithful conservative mass up to fanaticism - „new style” represent the betrayal of true faith. The believers would have reacted differently if he had been „subjected to” a propaganda smart catechist. Priesthood and secular press did not showed convinced of the justness of the appeared „stylist” movements. Even churches aren't looked more responsive, they have vehemently opposed the introduction of the straightened calendar, provoking the „stylist” movement. They came into open conflict with Archbishop Gurie Grosu, who fight for the unity of the Church and the Holy Synod of the Romanian from Bucharest.*

Key words: *straightened calendar, „stylist” movement.*

Una dintre cele mai dificile probleme, de după anul 1924, a fost cea a introducerii calendarului „îndreptat” în Basarabia. În Biserică, noul calendar a fost acceptat, îndeosebi în Moldova și Basarabia, mult mai greu, rămânând, pentru un timp îndelungat, una dintre cele mai spinoase chestiuni cu care avea să se confrunte autoritatea bisericească.

Presa bisericească dar și cea laică din Basarabia, mai ales cea tipărită în limba rusă, a reacționat prompt împotriva introducerii noului calendar în biserică.

Aceste reacții reflectă dificultățile cu care erau confruntate autoritățile bisericești și civile din Basarabia în problema introducerii calendarului „îndreptat”. Ele se produceau, în primul rând, în masa credincioșilor ignorantă și conservatoare pînă la fanaticism, în ochii căreia „stilul nou” reprezenta trădare credinței adevărate, o cedare în fața Apusului. Credincioșii ar fi reacționat altfel dacă ar fi fost „supuși” unei propagande catihetice inteligente. Dar, acest lucru era dificil de realizat.

Preoțimea dar și presa laică nu s-au arătat convinse de justetea și oportunitatea acestei schimbări, mai mult chiar, după o serie de date, s-au înregistrat cazuri cînd unii clerici s-au erijat în conducători de mișcări „stiliste”. Astfel, se prezenta situația în rîndul creștinilor mai puțin instruiți, dar nici păturile culte nu se arătau mai receptivă.¹

O parte dintre preoți, care făceau parte din *Uniunea clericilor ortodocși din Basarabia*, s-au opus vehement introducerii calendarului „îndreptat”. Ei au intrat în conflict deschis chiar cu arhiepiscopul Gurie Grosu, care, pe tot parcursul păstoriei sale, a luptat pentru unitatea bisericii române, pledînd pentru introducerea noului calendar în biserica din Basarabia. Despre arhiepiscopul Gurie avea să spună, mai târziu, că „a vîndut stilul vechi”.

Adunarea eparhială a Arhiepiscopiei Chișinăului, în sesiunea din 8-10 decembrie 1925, a adoptat hotărîrea de a trimite la București o delegație oficială, compusă din preoții Ioan Andronic și Pavel Guciuja și din mirenii Teodor Neaga, Pavel Latoțchi și Victor Mateevici, care trebuia să prezinte Sfîntului Sinod, ce urma să se întrunească în sesiunea ordinară de iarnă, un memoriu în care se cerea revenirea la „stilul vechi”. Acest demers al delegației Adunării Eparhiale de la Chișinău pe lîngă Sfîntul Sinod, întrunit în sesiunea din decembrie 1925, nu va obține cîștig de cauză.²

Patriarhul Miron Cristea, ca răspuns la adresele arhiepiscopului Gurie cu numărul 11491 și 15133/925, prin care se comunica Sfîntului Sinod greutățile ce se întîmpină în eparhie la aplicarea calendarului „îndreptat”, a trimis o hotărîre a Sfîntului Sinod, din data de 19 decembrie 1925, „obligatoare pentru toți clericii și pravoslavenicii din Țara noastră”. Arhiepiscopul Gurie, prin *Cartea pastorală despre calendarul îndreptat*, chema pe toți clericii să treacă la calendarul „îndreptat”.³

Chestiunea calendarului „îndreptat” din Basarabia a fost mereu în atenția Sfîntului Sinod de la București. Astfel, în ședința Sfîntului Sinod din data de 28 noiembrie 1934, Patriarhul Miron Cristea a dat citire adresei înregistrată la Nr. 1412/934, a Ministerului Armatei, prin care a cerut să fie luate măsuri contra propagandei stilistilor și baptiștilor din Basarabia. Mitropolitul Gurie, în alocuțiunea sa, a arătat „că cei ce-au făcut propagandă în Basarabia pentru vechiul calendar, au fost acei preoți hirotoniți de episcopul Sefafim din Viena și care au fost trimiși în Moldova dintre Prut și Nistru”. Acești preoți au fost aterisiți, dar ei, totuși, au continuat opera lor distructivă nestingheriți de nimeni. Autoritățile administrative și polițienești nu au reacționat în nici un fel pentru a-i împiedica să mai slujească prin case particulare transformate în capele.

În urma discuțiilor, la care au participat: Patriarhul Miron, Episcopii – Lucian al Romanului, Ghenadie al Buzăului, Grigore al Aradului și Titu Târgovișteanul, Sfîntului Sinod a hotărît: „1. Adresa Ministerului Apărării Naționale se va comunica tuturor Chiriarhilor basarabeni, spre a lua măsurile cerute de împrejurări, pentru contra propagandă intensivă, împotriva stilistilor și sectanților. 2. Se va interveni la Ministerul de Interne și cel de Culte, cerîndu-se să dea tot concursul PP.SS. Chiriarhi basarabeni, pentru stabilirea relelor menționate în adresa Ministerului Apărării Naționale Nr. 2911/934, aceasta fiind în interesul nu numai al Bisericii, dar chiar al siguranței Statului”.⁴

Sfîntul Sinod, în anul următor, 1935, revine la mișcarea stilistă din Basarabia. În cadrul ședinței din 3 decembrie 1935, episcopul Vasile al Caransebeșului, raportorul comisiei pentru doctrină și viață religioasă, a dat citire referatului co-

misiei mișcării stiliste din Basarabia și în special cea din Albineți, înregistrată sub Nr. 247/935. Comisia a propus: 1) A ruga ierarhii în ale căror eparhii sunt stiliști să utilizeze exclusiv mijloace duhovnicești pentru reducerea acestora pe calea adevărată, renunțând la mijloacele de constrângere cu ajutorul autorităților civile. 2) „Pe cât este posibil, preoții din parohiile basarabene cu stiliști să ia legătura cu preoții din Moldova, care au obținut rezultate frumoase în jurul reducerii rătăciților stiliști la matcă și să întrebuițeze același metode ca aceștia la combaterea stilismului.” 3) Rezultate pozitive ar da misiune religioase bine organizate, cu slujbe în sobor însoțite de predici și conferințe lămuritoare asupra calendarului îndreptat. 4) Să se ceară și concursul intelectualilor laici în combaterea acestui rău. Mitropolitul Nicodim al Moldovei și Sucevei a arătat cum pe cale pașnică, fără constrângere polițienească, s-a ajuns la împuținarea stilismului în parohiile din Moldova. Mitropolitul Gurie al Basarabiei a expus rolul pe care îl pot avea intelectualii în combaterea stilismului.

În urma discuțiilor ce s-au purtat, s-a decis: 1) Sfântul Sinod recomandă chiri-arhilor în ale căror eparhii sînt stiliști să intensifice propaganda pentru readucerea acestor rătăciți la matcă, întrebuițînd exclusiv mijloace duhovnicești, renunțîndu-se la constrîngerea prin ajutorul forței publice. 2) Preoții din parohiile stiliste, vor fi îndrumați să pună cât mai mult tact pastoral și iubire creștinească în opera lor de stopare a stilismului. 3) Chiriarii basarabeni se vor informa despre metodele de stîrpire a stiliștilor în parohiile din cuprinsul Mitropoliei Moldovei și Sucevei și le vor aplica în eparhiile lor. 4) În părțile contaminate de stilism se vor trimite de la centru misiuni religioase, care prin oficierea de slujbe în sobor, predici și conferințe, să clarifice și să îndrepte pe cei rătăciți. 5) Ierarhii vor cere și concursul intelectualilor laici din parohii în vederea combaterii acestei rătăcirii. 6) Prevederile de mai sus vor fi comunicate Guvernului, rugîndu-l să ia măsurile necesare, ca „atît corpul profesoral și învățătoresc din orașe și comunele rurale, cît și celelalte autorități ale Statului să dea tot concursul preoților pentru combaterea stilismului”. Același Raportor, Vasile al Carabușului s-a referit verbal asupra adreselor Ministerului Cultelor înregistrate cu Nr. 1286, 1288/935, prin care se arăta cum chiar unii preoți din Basarabia au îndemnat poporul să țină vechiul calendar, iar cu adresa înregistrată la Nr. 1289/935, a adus la cunoștință propaganda ierarhilor se afla sub conducerea lor canonică și care au făcut propagandă tot pentru vechiul calendar.⁵

Din sumarul ședinței Sfîntului Sinod, din data de 16 martie 1936, aflăm că s-a dat citire referatul comisiei asupra chestiunii stiliste din Basarabia, ridicată de episcopul Tit al Hotinului, prin adresele Nr. 2631, 1173, 287, 1007/936 ș.a. Comisia a propus ca Sfîntul Sinod să-și însușească memoriul episcopului Tit al Hotinului, înregistrat sun Nr. 485/936. După ce a citit memoriul său, episcopul Tit al Hotinului a încheiat arătînd că Statul a cerut, chiar din anul 1918, Bisericii să îndrepte calendarul, iar Sfîntul Sinod îi răspunsese că „chestiunea încă nu e coaptă”, iar „lumea nu este încă pregătită pentru schimbare”.

Mitropolitul Gurie al Basarabiei a informat Sfîntul Sinod despre măsurile luate pentru a se respecta calendarul îndreptat în Arhiepiscopia Chișinăului, precum

și cele pentru oprirea preoților hirotoniți de episcopii ruși de peste hotare. Sfântul Sinod a primit propunerea comisiei și a hotărât: 1. Sfântul Sinod își însușește memoriul întocmit de episcopul Tit al Hotinului privind chestia stilistă, împreună cu propunerile sale; 2. Acest memoriu se va înainta Ministerului de Culte și celui de Interne, cerându-le să ia măsurile necesare pentru: a) să înceteze teroarea; b) să fie restabilite legile de apărare a Sfântului și indivizilor suspendate de Ministerul Internelor; c) să se „execute mandatele de arestare împotriva călugărilor vagabonzi și preoților turburători streini”; d) să asigure ordinea și autoritatea în Stat; e) dacă Guvernul nu va lua măsurile cerute de Sfântul Sinod, atunci acesta din urmă este „nevoit a da deslegare Episcopilor din Eparhiile de stiliști să procedeze în așa fel ca Biserica să nu se divizeze din cauza calendarului”. 3. Sfântul Sinod va emite o Carte Pastorală pentru Moldova, Bucovina și Basarabia că „la calendarul vechi nu se mai revine”. 4. Sfântul Sinod face apel la șefii partidelor politice să nu mai speculeze chestiunea stilistă în propagarea electorală, deoarece acest fapt „constituie cea mai puternică sursă de agitații stiliste”.⁶

La data de 7 octombrie 1936, patriarhul Miron Cristea a anunțat membrii Sfântului Sinod că motivul, pentru care i-a convocat la ședință, a fost problema stilistă. Guvernul s-a convins că mișcarea stilistă a fost nu numai o problemă a Bisericii ci și a Statului, adică ordinea și siguranța lui. Biserica, încă de la începutul provocărilor stiliste, i-a arătat că au fost alimentate și conduse de către cetățeni străini. Aceasta s-a dovedit odată cu arestarea capilor stiliști. S-a constatat faptul că s-a atacat din patru părți: 1. din partea spionajului sovietic, ai cărui agenți au cutureierat Basarabia și ațâțat populația și sub latura bisericească a calendarului; 2. din partea Sinodului rus de la Karlovitz din Iugoslavia, care era compus din ierarhi ruși refugiați din Imperiul rus, în frunte cu arhiepiscopul Anastasie al Basarabiei, care n-a dorit să recunoască unirea Basarabiei cu România; 3. din partea episcopului rus Serafim de la Viena; 4. în „al patrulea rând s-a văzut mâna Ungurilor”.

În urma acțiunilor energice ale Ministerului de Interne, au fost arestați fruntașii mișcării stiliste: Climovici, 31 călugări, 57 călugărițe și surori. De comun acord cu jandarmeria, s-a decis ca călugării agitatori, după ce vor ispăși pedepsele, date de organele civile, vor fi internați, călugării la Schitul Iezerul și Mănăstirea Cheia, iar maicile la Schitul Barbu din Buzău. Chestiunea pe care Sfântul Sinod a fost chemat să o rezolve a fost întreținerea lor pe tot timpul internării. În al doilea rând, Sfântul Sinod a stabilit acțiunile care trebuiau întreprinse în locurile de unde au fost ridicați capii stiliști. Acolo trebuiau organizate misiuni religioase venite de la centrul eparhiei, iar locuitorii fiind tratați cu multă blîndețe și tact pentru readucerea lor în sânul bisericii.⁷

După tentativa nereușită de a reveni la „stilul vechi” pe cale legală, tulburările în tagma preoțească s-au domolit, cel puțin în straturile de sus ale acesteia. Aceste tulburări au continuat însă pînă în 1935-1936, în multe zone din Basarabia și sub diverse forme. Anii de vîrf ai tulburărilor „stiliste”, în Basarabia, par a fi fost anii 1929-1930.⁸

Aceste tulburări aveau să înceteze odată cu neutralizarea forțelor conservatoare, nu atît prin forță, cît prin desfășurarea unui proces natural. La un moment

dat, promotorii acestora s-au confruntat cu credincioșii, în rîndul căror aveau să se producă schimbări de mentalitate, în favoarea calendarului „îndreptat”⁹

Mișcarea stilistă revine în atenția Sfîntului Sinod în decembrie 1938. Inspectoratul General al jandarmeriei a dat un tablou statistic al mișcării sectelor pe primul semestru al anului 1938, din care s-a constatat că aproape tot numărul de stiliști provin din cele două eparhii basarabene: Arhiepiscopia Chișinăului și Episcopia Cetatea Albă-Ismaïl. După lămuririle oferite de P.S. Locotenent Arhiepiscop Efrem Tighineanu și P. S. Episcop Dionisie al Cetății Albe-Ismaïl, s-a hotărît: „Sfîntul Sinod invită pe PP. SS. Chiriarhi basarabeni de Chișinău și Cetatea Albă-Ismaïl să înceapă o campanie riguroasă pentru combatere rătăcirii stiliste, obligînd pe preoții basarabeni să activeze intens pentru clasificarea credincioșilor și convingerea lor de a intra în ascultarea dispozițiilor Sfîntului Sinod. Acolo preoții unde vor fi dovediți de rea credință și lipsă de activitate pentru combaterea stilismului, să ia măsurile disciplinare cele mai severe împotriva lor aplicîndu-li-se după caz și gravitatea abaterii constante personal de chiriarh, suspendări temporale și chiar înlocuiri cu elemente capabile”¹⁰

După mai mult de un deceniu de la introducerea „stilului nou”, se putea vorbi de un „triumf al acestuia”. În timpul sărbătorilo pe „stilul nou”, bisericile erau pline cu credincioși. Foștii „lideri” stiliști din rîndul preoțimii își recunoscuseră rătăcirea. Din Basarabia au dispărut și acele nuclee izolate, care în alte părți ale României s-au format pe atunci și au rezistat pînă în zilele noastre.

Odată cu ocuparea Basarabiei de către Uniunea Sovietică, în anul 1940 și apoi în 1944, a revenit în atenția credincioșilor de aici și problema „stilului”, inițial ca un instrument de propagandă în favoarea regimului, iar mai apoi ca unul de diversiune politică și de separatism „provincialist”.¹¹

În final, putem afirma că Sfîntul Sinod de la București, autoritatea superioară a Bisericii Ortodoxe Române, a depus eforturi susținute în vederea rezolvării problemelor cu care s-au confruntat creștinii ortodocși din Basarabia, inclusiv și mișcarea stilistă.

Referințe bibliografice

1. BUZILĂ, Boris. *Din istoria vieții bisericești din Basarabia(1812-1918; 1918-1944)*. București : Ed. Fundației Culturale Române ; Ch. : Știința, 1996, pp. 216-220
2. BUZILĂ, Boris, ref. 1, pp. 222-223
3. *Luminătorul*. 1926, nr.1, pp. 2-4
4. *Biserica Ortodoxă Română* (în continuare B.O.R.), București 1935, nr. 7-8 din iul.-aug., p. 125
5. B.O.R. 1936, nr. 5-6, pp. 28-29
6. B.O.R. 1936, nr. 9-10, pp. 46-47
7. BUZILĂ, Boris, ref. 1, p. 225
8. B.O.R. 1938, nr. 11-12, p. 82
9. BUZILĂ, Boris, ref. 1, p. 221